

Gelukkig onderweg naar een intens(*ief*) landschap

Intensief

Streven naar efficiëntie en concentratie van één actor waarbij 'storende' relaties worden uitgeschakeld. Dit leidt tot eentonigheid.

Intens

Streven naar ervaring en interactie van verschillende actoren waarbij 'verrijkende' relaties worden versterkt. Dit leidt tot levendigheid.

Intens(*ief*) landschap

Een intens landschap met hierbinnen eilanden van 'intensiviteiten'.

◀ Zie beeld op pagina 5

Zie beeld op pagina 3 ▶

Voorstelling van een buitenplaats
Door verschillende programma's dicht bij elkaar te plaatsen ontstaat een bruisende plek waar je zowel actief als passief van kunt genieten.

Toegankelijk landschap

Een intens landschap brengt geluk doordat het geborgenheid biedt en de natuur er dichtbij is. De schaal van dit landschap is kleinschalig waardoor mens en natuur zich er op hun plek voelen en natuurlijke processen zich kunnen ontvouwen. De ruimtes zijn leesbaar en geadresseerd door natuur, architectuur en kleinschalige activiteiten waardoor levendige gehelen ontstaan vol relaties. Een plek kunnen vinden binnen zo'n levendig geheel is een van de belangrijkste levenskwaliteiten voor een gelukkig en zinvol bestaan. Het doel van dit voorstel is om een toegankelijk en intens landschap vorm te geven binnen een ecologisch en economisch veerkrachtige regio.

Het is onmogelijk om de natuurparken tot aan alle dorpen te brengen, terwijl nabijheid en een lage instap in de natuur juist zo belangrijk zijn voor een actief landschapsgebruik. We stellen daarom een raamwerk van intens landschap voor dat de dorpen, natuur(parken) en het ommeland beter met elkaar verbindt, waarbij tussen de mazen van het raamwerk eilanden voor intensief gebruik liggen.

Binnen de regio worden vijf grote natuurgebieden vormgegeven. Naast de bestaande Maasduinen en Mookerheide zullen het Maaspark, de Graafse Raam en de Peelrand worden versterkt tot natuurparken met ieder zijn kenmerkende gebiedseigen karakter. Rondom

de dorpen liggen vervolgens zomen van kleinschalig cultuurlandschap, waar een laagdrempelige relatie wordt gelegd tussen de dorpen en het ommeland. Al deze gebieden zijn vormgegeven op schaal van de voetganger, ideaal voor zowel kleine ommetjes als grote wandelingen. Tot slot vervolledigt een extensief beheerd natuur- en cultuurlandschap, dat is vormgegeven op schaal van de fietser, het doorlopend en recreatief raamwerk dat alles met elkaar verbindt. Binnen dit raamwerk is ruimte voor kleinschalige culturele en commerciële initiatieven zoals pluk- en kinderboerderijen, speeldomeinen, toeristische verblijven en zogenaamde 'buitenplaatsen'.

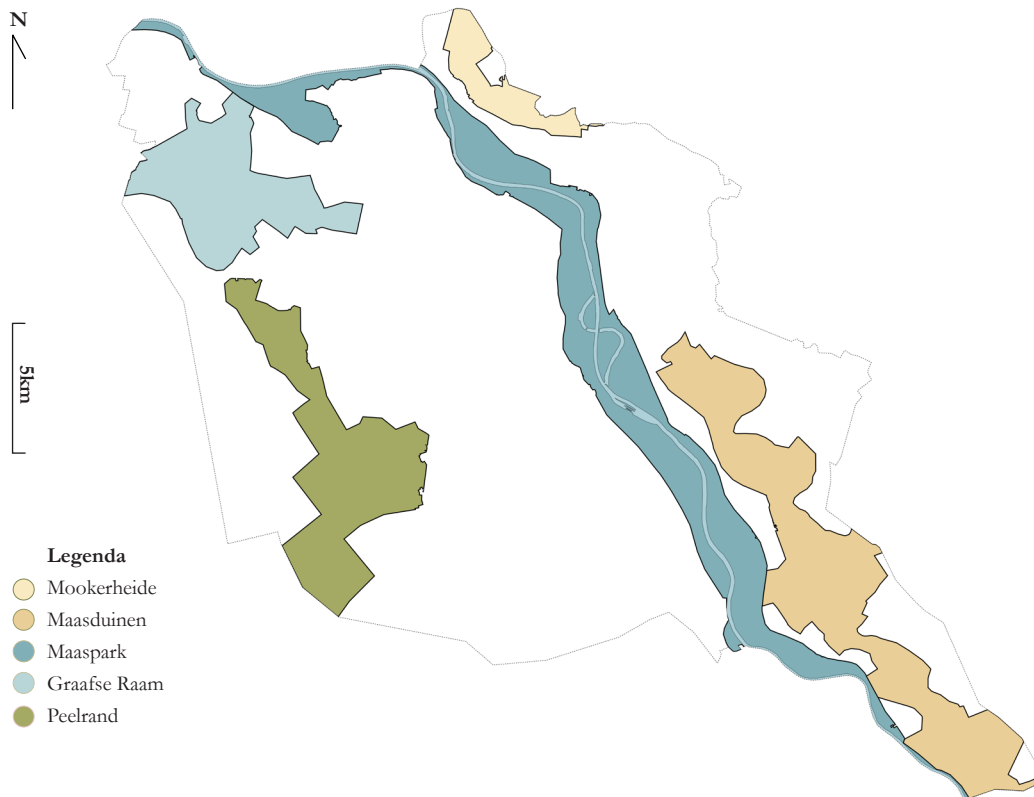
Een groep voor wie de publieke ruimte en het landschap in bijzondere mate kan bijdragen aan een zinvol bestaan, zijn ouderen. Het landschap moet dan ook zo worden ingericht, dat ook zij hier graag gebruik van maken. De nadruk ligt hierbij op een actieve beleving door fietsen, wandelen en sporten, maar ook op een passieve beleving door kijken en het simpelweg deel uit maken van een groter levendig geheel.

Omdat woonzorgcentra vaak in de centra van de dorpen liggen stellen wij 'buitenplaatsen' voor als gemeenschapshuizen die gelieerd kunnen zijn aan woonzorgcentra en waar jong en oud een plek vinden. Ze vormen een levendige plek voor ontmoeting vanwaar de stap naar ommeland en natuur klein is.

Raamwerk van intens landschap

Het raamwerk verbindt alle dorpen, natuurparken en het ommeland op een toegankelijke manier via een kleinschalig landschap op maat van mens en natuur.

Vijf natuurparken

De vijf natuurparken in de regio met ieder zijn eigen karakter en kwaliteiten. Rondom de Maas wordt het heggelandschap versterkt. In de Graafse Raam wordt ruimte gegeven aan wateropvang in een groenblauwe omgeving van sloten en beken. In de Peelrand worden de bestaande bossen gekoppeld tot een natuurpark met veel ruimte voor sport, spel en recreatie.

Intens*(ief)* landschap

De regio is nu een intensief landschap, dat gekarakteriseerd wordt door grootschalige landbouw, doorgaande wegen en monofunctionele woonwijken, met hierbinnen ‘eilandjes’ van intensiteiten in de vorm van natuur en oude (dorps)straten. Intensiviteit verstoort de ecologische balans (biodiversiteitsverlies en stikstof-, en grondwaterproblemen) en de sociale balans (‘landschapspijn’ en een publieke ruimte die zijn sociale rol grotendeels heeft verloren). Intensiviteit kan echter bijdragen aan een sterke regionale economie. Door dit te concentreren kan in het omliggende landschap een intens landschap ontstaan.

In het intens*(ief)* landschap ondersteunen het intensieve en het intense landschap elkaar. De rollen worden wel omgedraaid. Het intens*(ief)* landschap wordt gevormd door een raamwerk van kleinschalig intens landschap waar ruimte is voor wonen, natuur, recreatie en extensieve landbouw. Binnen dit raamwerk liggen eilanden van intensiviteiten waarbinnen ruimte wordt gegeven aan rationalisatie met ruimte voor bedrijvigheid, kassenbouw, niet-grondgebonden landbouw en energieparken.

Kleinschalig intens landschap

Grootschalig intensief landschap

Kleinschalig intens landschap
Dit omvat naast de natuurparken en het ommeland ook de dorpen. Het landschap wordt doorsneden door vele kleine wegen en paden die alles met elkaar verbinden op schaal van de fietsers en voetgangers.

Grootschalig intensief landschap
Dit wordt gevormd door de ‘intensieve eilanden’ die worden ingezet voor bedrijven, industrie, energieparks en intensieve land- en tuinbouw. Daarnaast zijn dit de grootschalige infrastructuur die de dorpen op schaal van auto en trein met elkaar en met het land verbinden. Voornamelijk de snelwegen en de niet-geadresseerde doorgaande wegen hebben weinig ruimtelijke kwaliteiten.

Voorstelling van een kleinschalig intens landschap
Met links een doorkijk naar een 'intensief eiland' waar ruimte wordt gegeven aan een verdere rationalisatie van landbouw en bedrijvigheid.

Zie beeld op pagina 1

De regio vormt een gediversifieerde economie die naast landbouw, bedrijvigheid en industrie zich ontwikkelt tot een kenniseconomie rondom zorg en gezondheid. De ontwikkelingsmogelijkheden worden versterkt door een bevolkingstoename die georganiseerd wordt rondom de grote infrastructuur zodat een goed verbonden groene kennisregio ontstaat tussen Nijmegen en Zorgcampus Maasziekenhuis te Boxmeer.

Draagkracht

De landschapsinrichting is gebaseerd op de natuurlijke draagkracht van bodem en water, waarbij in de landbouw intensieve bemesting en beregening worden vermeden. In de 10% natste en droogste zones wordt het waterbeheer geëxtensiverd, zodat de bodems respectievelijk natter en droger worden en de grondwaterstand omhoog gaat. (Regen)water wordt er ter plaatse opgevangen en geïnfiltreerd en het grondgebruik wordt hierop aangepast in de vorm van bijvoorbeeld natte teelten en extensief beweidde graslanden, en op de drogere gronden graanteelt en wijnteelt. Door het loslaten van het waterbeheer stijgt de gemiddelde grondwaterstand in de overgebleven 80% landbouwgrond, zodat deze minder droogteschade ondervindt. Hier worden dan ook de ‘intensieve eilanden’ gesitueerd.

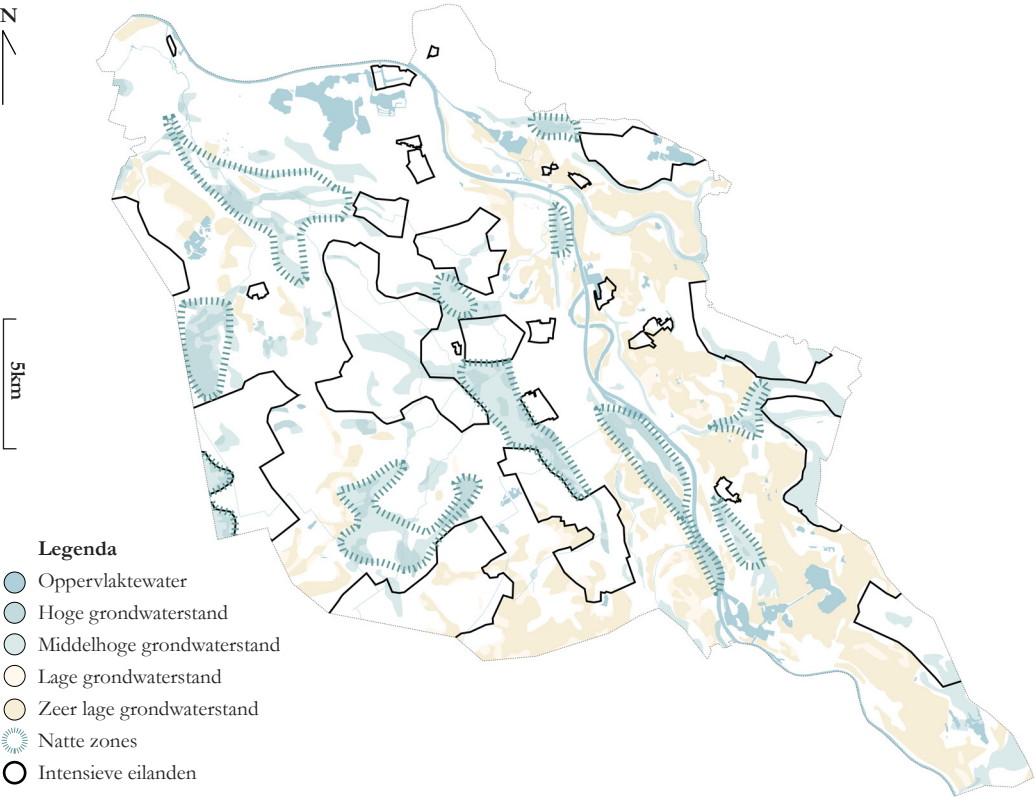
Het intens landschap wordt ingericht volgens de oude principes van heggen, sloten en bosschages tussen extensief beheerde akkers. Dit zorgt ervoor dat zich een rijke flora en fauna kan ontwikkelen, wat gelijk bijdraagt aan een intens, afwisselend en leesbaar landschap op maat van mens en natuur.

Om de toenemende grilligheid van het klimaat op te vangen wordt het volledige landschap doorsneden door sloten. Deze zijn ondiep tegen de verdroging, breed om piekafvoeren te kunnen verwerken en hebben flauwe oevers voor de biodiversiteit.

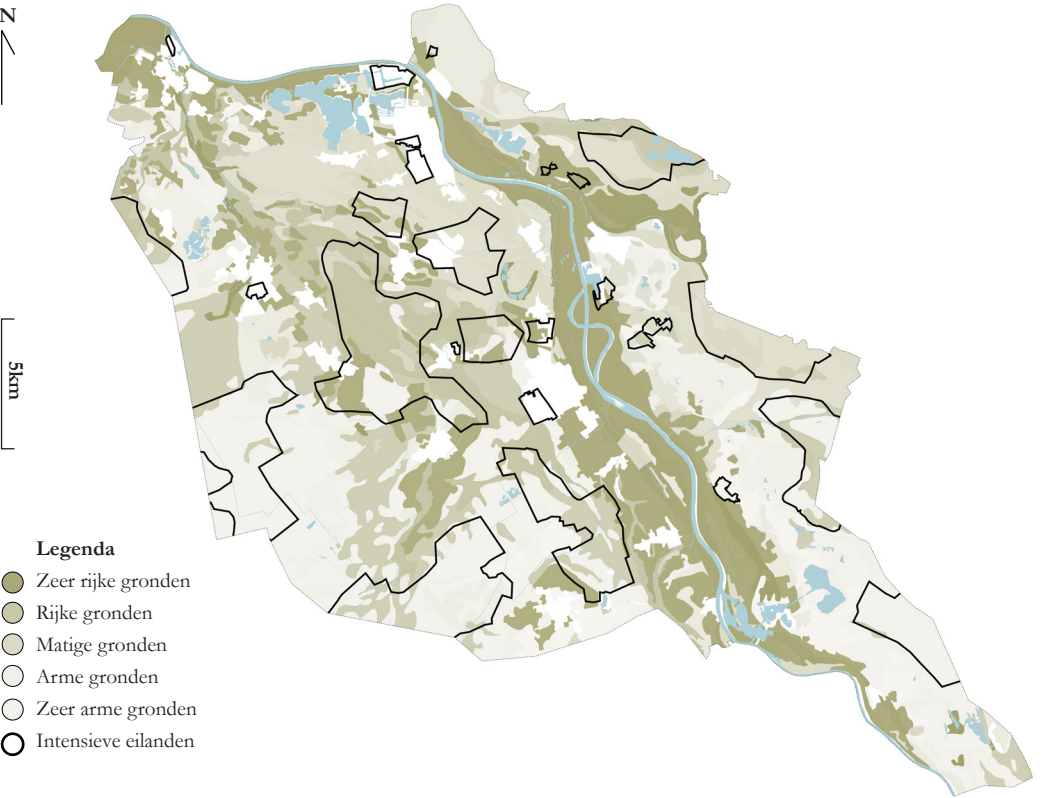
Landschapsinrichting natte gebieden

Landschapsinrichting droge gebieden

Natte en droge zones
Door het extensiveren van het waterbeheer ontstaan nattere en drogere zones in de regio. De intensieve eilanden worden hierdoor omringd.

Bodemkaart
Het grondgebruik wordt aangepast aan de bodemvruchtbaarheid. Dit betekent dat rijkere gronden geschikt zijn voor intensieve landbouw, terwijl op schrale gronden wordt overgestapt naar gewassen en landbouwmethoden die hier op een efficiënte manier kunnen worden bedreven zonder overmatige bemesting en bevloeiing.

< Zie beeld op pagina 1

Voorstelling van een dorpsrand
De naar buiten gekeerde dorpsranden gaan
een sterke relatie aan met het omland.

Relaties

De relatie tussen dorp en ommeland is vandaag zwak doordat infrastructuur harde grenzen vormt en de dorpen naar binnen zijn gekeerd. Door het landschap te structureren op basis van wegen die van oudsher vanuit de dorpscentra tot in het ommeland reiken, aangevuld met nieuwe wegen en paden waar nodig, wordt een kleinschalig netwerk gevormd dat alles met elkaar verbindt. Hierbij worden harde grenzen vermeden waarbij naar buiten gekeerde dorpsranden in direct contact staan met het ommeland. Relaties zijn hierbij belangrijk. Het naast elkaar plaatsen van dorp en ommeland is niet voldoende. Dit moet nauwkeurig worden vormgegeven.

Toegankelijkheid is meer dan enkel begaanbare paden. Dit heeft ook te maken met programma's die aanknopingspunten geven in het landschap zoals 'buitenplaatsen' en plukboerderijen, maar ook met voldoende fietsparkeerplaatsen en sanitaire voorzieningen.

Intensieve dorpsrand

Het naast elkaar plaatsen van dorp en ommeland leidt niet noodzakelijkerwijs tot een sterke relatie tussen beide, noch tot een echt aantrekkelijke leefomgeving. Het ontbreekt hier aan intensiteit, geborgenheid en een programmatische verbinding met het ommeland.

Waar publiek toegankelijke ruimtes grenzen aan weilanden of akkers zorgen brede sloten en natuurlijke heggen voor voldoende afstand.

Waar achterzijden van woningen grenzen aan het ommeland zorgen water en hoogteverschil voor een natuurlijke afstand.

Een 'plek' vormt de schakel tussen dorp en ommeland, en voor een intensiteit in de dorpsrand.

Door het dorp iets hoger aan te leggen ontstaat een zekere geborgenheid en een mooi overzicht over het ommeland.

De straten vormen geborgen publieke ruimtes die kunnen worden toegeëigend door de bewoners.

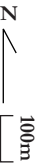

Vormgeving intense dorpsrand

Relaties tussen dorp en ommeland moeten zorgen voor verbinding en moeten daarom nauwkeurig worden vormgegeven. Paradoxaal genoeg is de juiste afstand essentieel voor een gezonde relatie.

Onderzoek

Door veldonderzoek en ontwerpessies met betrokken partijen (gemeenten, bewoners, landeigenaren) worden de wensen en mogelijkheden onderzocht. Enkele karakteristieke deelgebieden zoals dorpsranden, natte en droge gebieden en ‘buitenplaatsen’ worden verder in detail uitgewerkt zodat inzichtelijk wordt gemaakt hoe een veerkrachtig, toegankelijk en intens landschap kan worden gerealiseerd.

Voorbeeld analysekaart van de bestaande situatie van een deelgebied aan de zuidgrens van het dorp Cuijk
Belangrijk zijn de donkergroene kamers en de rode stippen en witte sterren). Hoe meer, hoe levendiger.

Legenda

- Kleine landschapskamer
- Middel landschapskamer
- Ongedefinieerde ruimte
- Gebouw kleinschalig
- Tuin
- Gebouw grootschalig
- Bedrijvigheid
- Water
- Boom
- Haag/ bos (natuurlijk)
- Haag (onnatuurlijk)
- Onduidelijke perceelgrens
- Grote infrastructuur
- Fietspaden fijnmazig
- Voetpaden fijnmazig
- Overige wegen en paden
- Intensiteit op de route
- Intensiteit in het landschap

01

Intieme landschapskamer die wordt geadresseerd door kleinschalige entiteiten (bomen, gebouwen, etc).

02

Een bossage kadert incidenteel de weg en creëert een intensiteit op de weg.

03

Een bosrand ligt in een grotere landschapskamer en creëert een intensiteit in het landschap waar je naar kijkt.

04

Een levendige gevel adresseert de weg op een directe manier en creëert hiermee een intensiteit aan de weg.

05

Grootschalige en ongedefinieerde ruimte zonder duidelijk kader en schaal met een monotone invulling.

06

Grootschalige wegen tussen de dorpen met weinig intensiteiten.

07

Grootschalige wegen vormen de dorpsrand met de woningen netjes weggewerkt achter een bufferzone van struiken.

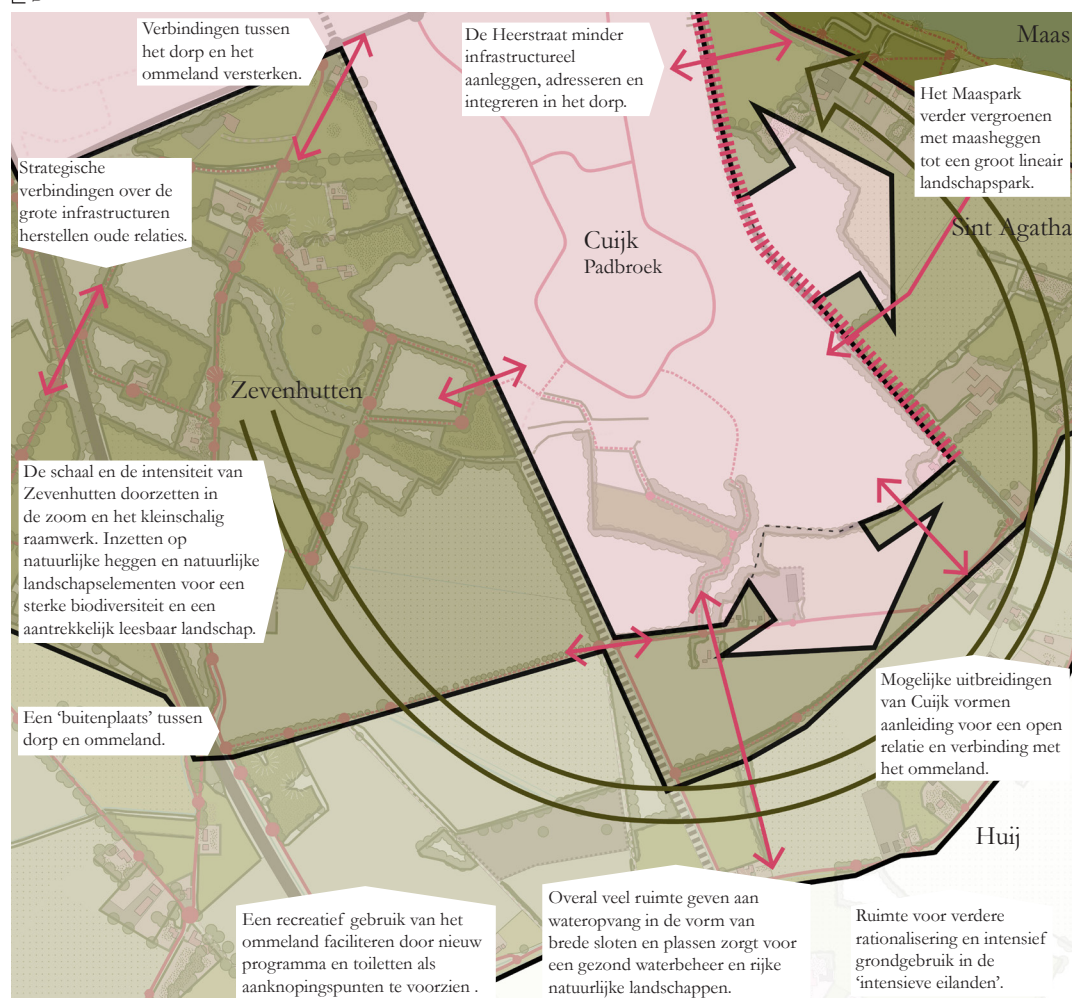
08

Belangrijke straten in Cuijk zijn infrastructuurleer opgezet, niet geadresseerd en hebben geen sociale betekenis in het dorp.

- Legenda**
- Natuurpark
  - Dorpszoom
  - Kleinschalig raamwerk
  - Intensief eiland
  - ← Relaties leggen
  - Adresseren weg
  - ↔ Kleinschalig landschap

Naar een *intens(ief)* landschap. Schematische kaart met thema's voor de uitwerking van de deelgebieden
Onderzoek naar een mogelijke realisering van de ontwerpstrategie.

Couliisselandschap met natuurlijke heggen en extensief landschapsbeheer.

Bomen als bakens zijn van grote waarde in het landschap, niet enkel langs de Maas.

Ruimte geven aan wateropvang in brede, ondiepe sloten en plassen.

In de natuurparken wordt de natuur verder versterkt volgens zijn eigen karakter (waterland, heggenpark, heidegronden in boskamers, ...).

Recreatief verblijf in het kleinschalig raamwerk mogelijk maken.

Recreatief verblijf voor alle doelgroepen ondersteunen door bijvoorbeeld (elektrische) fietsenstalling en toiletten te voorzien.

Waar voldoende ruimte is kunnen mooie vergezichten ontstaan als ontspanningen binnen het couliisselandschap.

Zowel actieve als passieve recreatie mogelijk maken in het landschap.

